

metem-hi. La teoria que allà vaig esbossar, relacionant amb la família de CARABASSA/CALABAZA i amb la de CAPARAZÓN/*carapacho*, té en canvi un sentit. Repeteixo ara algunes línies generals.

El cast. *calabaza*, amb el port. *c(aba)baça*, i d'altra banda el cat. *carabassa*, suposen una base *CALAPACCIA (/CARAPACCIA), de nissaga proto-hispànica, i que en aqueixa alternativa amb -L- s'assembla perfectament amb l'ètimon *CALÁPPACU del nostre mot. Degué designar cobertes vegetals, tèxtils o animals, a manera de closca, i els éssers protegits per aqueixes dures cobertes, incloent-hi la tortuga (> *galápagu*) i la coberta teixida o natural de tals bèsties: port. *carapaça*, cast. mossarabitzant *carapacho*, cast. *caparazón* 'cobertura gruixuda dels cavalls': l'antiguitat i importància d'aquest (ja documentat en castellà en el S. xv), està rellevada pel fet d'haver estat manllevat (com a terme d'equitació) pel fr. *caparasson* [1546 ja derivat *caparassonné*], angl. *capparison* [1598], hispano-àrab *cabarçon* [1505, *PAlc.*] i àr. magrebí *qarbaşın* (Algèria i Marroc).

Les variants de fàcies mossàrab apareixen així mateix amb gran abast i antigor: *caparacho* [c. 1560] i *carapacho* [en cronistes d'Índies c. 1600] i en parlars occidentals i americans llur significat 'closca dels crustacis i tortuges' invita en especial a estrènyer l'enllaç amb la base *CARAPACCIA del nostre *carabassa*/cast.-port. CALAPACCIA; hi ajuden el port. *caparaça* id. [> fr. *carapace* f., 1723], i veiem encara un venciell, que acaba de lligar-ho tot plegat, en el cast. *garapacho* registrat pel *DAcadEsp.* amb el sign. de «especie de galápagu» [1899] i «carapacho» i «hortera de maderu o corcho, de forma semejante a la concha de la tortuga» (1936), Mérida *carapacho* «cuenco de corcho que se emplea para comer, beber etc.», en els quals reapareix la *ch* mossàrab; veg. més detalls en el DCEC (CAPARAZÓN).

És clar, doncs, que l'enllaç semàntic és suficient per considerar inseparables, en etimologia, el nom de la closca de tortuga, de la cobertura grossa o dura de les cavalcadures de genets o guerrers, i de la closca no menys dura de la carabassa, amb el nom de la tortuga mateixa, representat pel cast. *galápagu*, ll. glossemàtic *galapaco*, mossàr. *qa-/galápaq* i pre-gallego-port. *calágado* etc.; i que havent coexistit, en el tipus veí *ca-/galápet*, els significats de 'gripau' i altres animals relacionables (duplicat semàntic que en els dialectes gallego-portuguesos va des de la tortuga al cap-gros, batriaci encara més diferent de la tortuga i inseparable del gripau), és versemblant que en el fons sigui tot u.

En efecte ho confirma la freqüència amb què en molts llenguatges un mateix nom ha designat uns i altres d'aquests animals: galleg *sapo concho* és «tortuga», «galápagu», való *crapaud de mer* 'tortuga marina', segons Sainéan *caille* designa el 'gripau' en el Berry i la 'tortuga' a Lió, i la mateixa sinonímia tindrien el sic. *bufuruna*, el macedo-roms. *broască* i els fr. dialectals *lut* i *carrec*. En basc el mot *sap(h)o* 'gripau' té variant *afo*, en baix-navarrès, amb el mateix significat, però 'tortuga' s'anomena *afo armatu* en el mateix dialecte

(Mitzelena, *FonHiVca.*, 267), com si diguéssim 'gripau cuirassat'.

Quant a altres temptatives etimològiques solament valdrà la pena de referir-se concretament a dues. La retirança física de la variant empordanesa *escalàpot* amb el gr. *ἀσκαλαβώτης* o *'ασκαλαβος* 'llangardaix pigallat' (hi ha avui un gr. mod. *καλαβώτης* id.) és considerable i curiosa, però tot i que hi ha també un alb. *askuvazë* (> *ἀσκουβαζα*) 'gripau', per als quals veg. G. Meyer (*Wiener Sitzungsberichte* cxxx, 97, cf. cxxxii, iii, 25 per a la caiguda de *s*-líquida), però no pot ser més que casual, puix que la *es*- catalana és un afegit merament local i de tipus trivial i modern —la forma més general i antiga del nostre mot és CALÁPPACU que ja se n'aparta més pels sons—, quan la diferència entre els animals, 'llangardaix' i 'gripau' o 'tortuga', és ja tan torbadora. En canvi, que hi hagi algun parentiu entre l'ètimon de *calàpet* i el del seu sinònim cat.-fr. *gripau*, *grapau*, *crapaud*, ja no és possibilitat que aparegui ni gaire versemblant, ni eliminable del tot, puix que l'etimologia d'aquest sinònim és encara un problema no ben resolt.

Però és inevitable reconèixer, de tota manera, que les formes i el significat més generals de CALÁPPACU 'tortuga' ens en allunyen molt, i l'enllaç semàntic ben establert amb el grup CARABASSA/CARAPACHO/CAPARAZÓN encara ens en allunyen més. Si hi ha enllaç ha de quedar en termes indirectes i molt condicionats: deixem-ho pendent per al nostre article GRIPAU, des d'ara sense aclucar els ulls al fet que el sufix o desinència *-aud*, normalment, i almenys originàriament germànic, crearan encara una dificultat més al qui provi d'atansar-los.

DERIV.: *Calapatar*, *galapatar*, *calapatenc*, veg. supra. *Calapater*. *Calapotillo*. *Calapotó*, cf. supra *calapeté*. *Calapotí* 'cap-gros, larva de la granota' emp. (*AlcM*), però el que jo he sentit a l'Alta Garrotxa és *kalabutíns* pl., amb aquest sentit a St. Aniol d'Aguja (1962), on, si no és deguda a una contaminació (la de *bot* 'ordre, bossa de cuir', cf. it. *botta* 'gripau', i en els parlars lumbards 'cap-gros', *REW*, 1239a) sembla presentar una *-b*-homòloga de la de l'afí *carabassa/calabaza*. Amb el gandesà *calapatillo* «falca clavada al giny de la premsa» va l'arag. *calapatillo* anotat supra, que s'usava fins al Matarranya: «el año 1691 Favara ha experimentado las plagas grandes de langosta y *garapatillo*, con que Dios nos quiere castigar» (*BoHiGeogr.-B Arag.* II, 38). *Galapatans* «hierros existentes en los fuegos de tierra, para apoyar la leña, que permiten la circulación del aire en el fuego, llamados también *ascaufogués*» (= *capfogués*) Àneu (Pol, p. 19), en el Flamicell *galapatins* (crec que «Les Paüls» és erroni per Paüls de Flamicell).

Calaportal mall., mot no recollit fins al *DAG*. (no *DFgra.*, *Damen.*, gram. de Forteza, ni Moll, *Supl.* al *REW*), que explica la frase «què és aquest *calaportal*?» per «se diu quan hi ha soroll i confusió»; *AlcM* «conjunt de coses que embalmen molt, cast. *balumbas*», i el localitza a Felanitx, a Menorca i a Eivissa, i una variant *kaŕoportál* a Manacor; jo per la meua banda he